

CANDOMBLÉ

תערוכה קבוצתית בעקבות תרבות אפרו-ברזילאית מסתורית

אפריל 2016

גלריה לבנדל בלוך - כפר האמנים עין הוד

כשאחד המאמינים נמצא במצוקה, הוא יפנה לכהן שיזוהה מהי הבעיה הרוחנית אתה הוא מתמודד. כהן הקנדומבלה יבחר ב"טכנולוגיה" המתאימה לסייע למאמין. לעיתים יהיה זה טקס של טיהור, או הגנה על הישיות האלוהיות השוכנות בגופו. בין הכלים המשמשים את כהן הדת ניתן למצוא כלי חמר וחפצים נוספים המקושטים בקונכיות, אבנים וחפצי מתכת המייצגים את הישיות האלוהיות. כל כלי מעוצב באופן שונה: החל מצבעו, החומר שממנו הוא עשוי ועד למאפייניו הספציפיים - בהתאם לישות שאותה הוא מייצג. כלים אלה נשטפים בדם החיות ובעשבים המקודשים לאותה ישות. כל ישות דורשת זן ומין מסוים של החיה, כמו גם מאכלים שעשויים מירקות מסוימים. בתפיסתו של המאמין, כשכהן הדת עושה את עבודתו נאמנה, הישות מבטיחה הגנה מיטבית, שגשוג ובריאות נפשית וגופנית.

מלבד טקסי הטיהור האישיים מתקיימים בקנדומבלה גם פסטיבלים ססגוניים בהם לוקחים חלק קהילת המאמינים וגם אוכלוסיות נוספות. בטקסים אלה, האלים המגולמים על ידי המאמינים, לבושים בלבוש טקסי מרהיב וססגוני רוקדים בפני להקת מתופפים ומביאים את ברכותיהם לקהל חסידיהם. האלים מקושרים לדמויות היסטוריות (מלכים ומלכות, אבירים וצ'יפים אינדיאנים), ל"כוחות טבע" (אוקיינוסים, נהרות, יערות, ציד, קשת בענן, נחשים וסערות), ולקווי אופי אנושיים ומבני גוף שונים.

המפגש העוצמתי עם טקסיה ושלל ביטוייה של דת הקנדומבלה משאיר את רשמיו על זה הפוגש בה מקרוב. ההיסטוריה של תהליך היווצרותה מורכב, ומקשה על יצירת נרטיב אחיד ושלם. זוהי דת אשר הסודיות והמסתורין אופפים אותה, ורב בה הנסתר על הנגלה.

הקנדומבלה הוא השם הכולל לפולחן הדתי האפרו-ברזילאי שהתפתח במדינת באהיה שבצפון-מזרח ברזיל. המפגש בין המורשת האפריקאית העשירה של העבדים שהובאו בכפייה לאזור במאה ה-16 לבין הנצרות של האדונים הקולוניאליסטים והדתות המקומיות של הילידים יצרו פולחן ייחודי ועשיר, פולחן שבין ביטוייו המגוונים: נבואה, ריפוי, מוסיקה, ריקוד, העלאת קורבנות ותופעת האיחוז (spirit possession). שניה ליופייה של הקנדומבלה היא רק מורכבותה.

האפריקאים שהובאו לברזיל השתייכו לאומות שונות: נאנגו, אנגולה, דהומי, אשאנטי, האוסה, קונגו, מוזמביק ועוד. לכל אחת מן האומות הייתה שפה ומסורת ייחודית, וכל אחת החזיקה במערך ייחודי של ישויות אלוהיות. המאמינים מייחסים כוחות מופלאים ופגמים אנושיים לאלים, הידועים בכינויים שונים בהתאם לכתות השונות: אוריזאס, וודונס, אינקיסיס וקבקלוס. ההרפתקאות, הקרבה המשפחתית וקווי האופי השונים של אותם אלים מתוארים במיתולוגיה מפורטת, שגם מסבירה למאמינים כיצד עליהם לנהוג, איזה טקסים לערוך ומהי השפעת אותם טקסים על האלים.

לקהילת המאמינים מנהיג רוחני המתפקד ככהן דת, הדואג למקדש ולטקסים, ובידיו האחריות לפולחן. לו או לה עוזרים בעלי תפקידים רבים בין היתר - נגנים, מקריבי קורבנות, וחברי קהילה שתפקידם לשמור על המקדש והאלים. האחריות החומרית למקדש מונחת בידי אגודה המורכבת מאותם חברים. אגודות אלה קיבלו לרוב שם של קדוש נוצרי שהיה פטרון האגודה, ואותו קדוש נוצרי, דרך סינקרטיזם, הקביל לאל אפריקאי המקודש לאותו מקדש. זאת מכיוון שבמשך זמן רב, כשעדיין לא היה קיים חופש פולחן, השחורים השתמשו בתכסיס זה על מנת לעבוד ולשבח את האלים שלהם בטענה שהם בעצם עובדים את הקדושים הנוצריים.

